

Règims agroalimentaris i seguretat alimentària

Institució Catalana d'Estudis Agraris (ICEA)
Universitat Catalana d'Estiu
Prada, 17 d'agost de 2013

1. Marc teòric: el concepte de règim agroalimentari (o food regime)
2. El primer i segon règim agroalimentari mundial
3. Cap a un tercer règim agroalimentari? Característiques i conseqüències
4. La Seguritat Alimentària i els règims agroalimentaris.

1. Marc teòric: el concepte de règim agroalimentari (o food regime)

2. El primer i segon règim agroalimentari mundial

3. Cap a un tercer règim agroalimentari? Característiques i conseqüències

4. La Seguritat Alimentària i els règims agroalimentaris.

Agricultura i capitalisme

Contribució de l'agricultura al procés d'acumulació del capital

- Obtenir **beneficis** (explotacions capitalistes)
- Facilitar l' **acumulació per a l'agroindústria**
 - Demandant d'inputs i béns de capital
 - Subministrador de matèries primeres a preus baixos
- Producció d'**aliments barats** (reproducció de la força de treball)

(Etxezarreta, 2007)

- Obtenir de beneficis via **especulació**
- Producció de productes energètics (**agrocombustibles**)

Concepte de 'sistema (o règim) agroalimentari mundial'

Friedmann i McMichael (1989) : “The ‘food regime’ concept defines an historically specific geo-political-economic organization of international agricultural and food relations”

McMichael (2009): “Food regime analysis emerged to explain the strategic role of agriculture and food in the construction of the world capitalist economy. It identifies stable periods of capital accumulation associated with particular configurations of geopolitical power, conditioned by forms of agricultural production and consumption relations within and across national spaces. Contradictory relations within food regimes produce crisis, transformation, and transition to successor regimes”.

Concepte de 'règim agroalimentari mundial'

Friedmann (1991) :

“El conjunt de **normes i regles**, implícites i explícites que governen **l'agricultura i els complexos (agroalimentaris)** i les seves **interrelacions** (mútues i amb la resta del sistema) juntament amb els seus **orígens i efectes**.”

Etxezarreta (2007):

“El règim agroalimentari consisteix en el conjunt de **regles** que governen **l'estructura de producció i consum** dels béns agraris en **l'àmbit mundial**.”

1. Marc teòric: el concepte de règim agroalimentari (o food regime)

2. El primer i segon règim agroalimentari mundial

3. Cap a un tercer règim agroalimentari? Característiques i conseqüències

4. La Seguritat Alimentària i els règims agroalimentaris.

El primer règim agroalimentari

Etapa històrica: 1870- final II GM

Potència hegemònica: Anglaterra

Context global: lliurecanvi internacional, divisió internacional del treball (colònies: commodities, metròpoli: manufactures)

Funció de l'agricultura: afavorir desenvolupament industrial (matèries primeres barates, baixos salaris), agricultura de subsistència

Tipologia de les explotacions: explotacions familiars (diversificades), grans hisendes colonials, agricultura camperola

Model de producció agrària: agricultura tradicional producció autocentrada; grans hisendes esclavisme

Paper de l'Estat: lliberalisme eco., imperialisme.

El segon règim agroalimentari

Etapa històrica: II GM – finals s.XX

Potència hegemònica: Estats Units

Context global: Canvi en el sistema de regulació econòmica (nacional: keynesianisme, internacional: expansió relacions internacionals, institucions supranacionals)

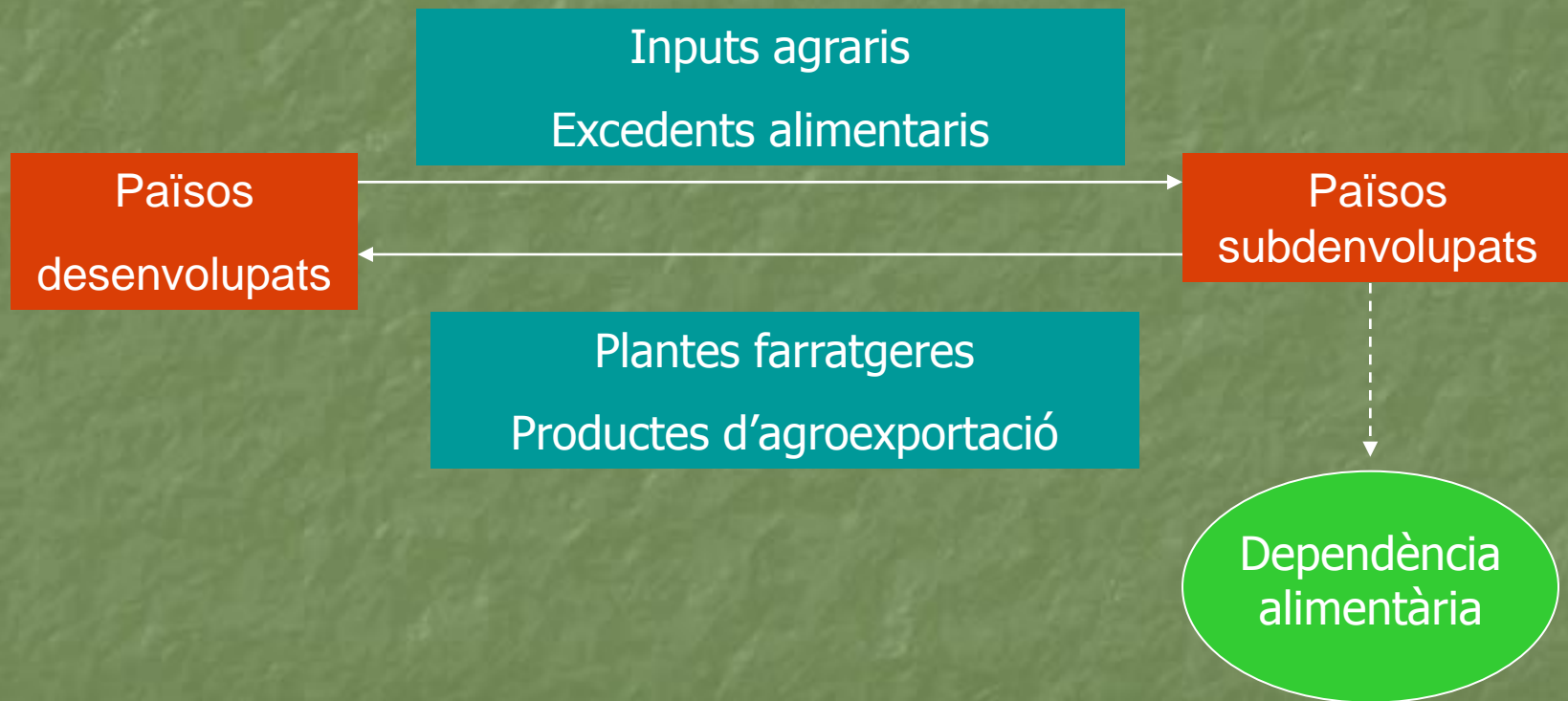
Funció de l'agricultura: autoabastiment (demanda interna), desenvolupament de l'agroindústria, aliments barats

Tipologia de les explotacions: explotacions capitalistes i especialitzades (PD); dualisme: agricultura camperola- plataformes agroexportació (PVD)

Model de producció agrària: agroindustrialització, agricultura intensiva

Paper de l'Estat: regulació i proteccionisme

Els països en desenvolupament dins del sistema agroalimentari mundial.

1. Marc teòric: el concepte de règim agroalimentari (o food regime)

2. El primer i segon règim agroalimentari mundial

3. Cap a un tercer règim agroalimentari? Característiques i conseqüències

4. La Seguritat Alimentària i els règims agroalimentaris.

Cap a un tercer règim agroalimentari?

Etapa històrica:

Potència hegemònica:

Context global:

Funció de l'agricultura:

Tipologia de les explotacions:

Model de producció agrària:

Paper de l'Estat:

Cap a un tercer règim agroalimentari?

Etapa històrica: **finals s. XX- ...**

Potència hegemònica: **ETN, institucions globals (OMC)**

Context global: **Globalització econòmica, neoliberalisme, liberalització i desregulació de l'economia, pèrdua de poder dels estats-nació (desestructuració dels sistemes agroalimentaris nacionals, inserció de la producció agroalimentària en els mercats mundials), problemes medioambientals.**

Funció de l'agricultura: **competitivitat global, productor energètic, ¿multifuncionalitat?**

Tipologia de les explotacions: **heterogeneïtat**

Model de producció agrària: **predomini agricultura intensiva, però producció ecològica/integrada, etc.**

Paper de l'Estat: **liberalització comercial i regulació privada de l'agricultura (patents, certificacions, etc.)**

Crisi del sistema agroalimentari global

- Desabastiment alimentari (Països subdesenvolupats)
- Falta de seguretat en els aliments (Països desenvolupats)
- Problemes medioambientals i esgotament dels recursos
- Desestabilització de les relacions socials
- Fracàs de la modernització capitalista en els espais rurals perifèrics
- Intensificació de l'explotació capitalista en el món rural
- Pèrdua de coherència de les estructures agroalimentàries nacionals (globalització)
- Canvis en la dieta bàsica
- Etc.

Font: Macías (2002)

Noves formes de producció agrària (cadena 'alternatives')

1. Marc teòric: el concepte de règim agroalimentari (o food regime)
2. El primer i segon règim agroalimentari mundial
3. Cap a un tercer règim agroalimentari? Característiques i conseqüències
4. La Seguritat Alimentària i els règims agroalimentaris.

La **seguretat alimentària** existeix quan totes les persones tenen, en tot moment, accés físic, social i econòmic a aliments suficients, innocus i nutritius que satisfan les seves necessitats energètiques diàries i preferències alimentàries per a dur una vida activa i sana.

FAO, Cimera Mundial sobre l'Alimentació (1996)

Disponibilitat física d'aliments	<ul style="list-style-type: none">-Producció interior-Capacitat d'emmagatzemament-Capacitat d'importar aliments-Factors medioambientals
Accés físic i econòmic als aliments	<ul style="list-style-type: none">-Ingressos suficients per a adquirir aliments-Accés físic: infraestructures, xarxes de comercialització adequades, etc.
Estabilitat de l'oferta	<ul style="list-style-type: none">-Factors climàtics-Factors polítics (conflictes, aliments com a arma,)-Factors econòmics: oscil·lacions dels preus
Nutrició i 'food safety'	<ul style="list-style-type: none">-Salubritat, bona qualitat, innocuïtat dels aliments-Contingut nutricional adequat-Dieta variada

El primer règim agroalimentari

	Centre	Perifèria
Conceptualització	Seguretat alimentària familiar/local. No fam.	
Causes de la inseguretat alimentària	<p>Dificultat d'accés als aliments: desposseïció dels mitjans de producció- accés als aliments condicionat a obtenció de salari.</p> <p>Dificultat d'accés físic als aliments.</p> <p>Inestabilitat de l'oferta (factors climàtics i polítics)</p> <p>Problemes de disponibilitat: insuficient producció interior.</p> <p>Mancances nutricionals.</p>	<p>Dificultat d'accés als aliments: desposseïció dels mitjans de producció- accés als aliments condicionat a obtenció de salari.</p> <p>Inestabilitat de l'oferta (factors climàtics i polítics)</p> <p>Problemes de disponibilitat: insuficient producció interior. plantacions (cotó, etc.), dificultats importació.</p> <p>Mancances nutricionals.</p>
Mecanismes per a la seguretat alimentària.	<p>Agricultura familiar de subsistència</p> <p>Importacions d'aliments de les colònies</p>	<p>Agricultura camperola.</p> <p>Reformes agràries (Mèxic, Rússia, etc.)</p>

El segon règim agroalimentari

	Centre	Perifèria
Conceptualització	Seguretat alimentària nacional (proveïment mercat intern)	
Causes de la inseguretat alimentària	<p>Deteriorament nutricional, dietes basades en proteïna animal, 'fast-food', etc.</p> <p>Problemes de salubritat i qualitat dels aliments.</p>	<p>Dificultat d'accés als aliments: desposseïció dels mitjans de producció, pobresa.</p> <p>Inestabilitat de l'oferta (factors climàtics i polítics)</p> <p>Problemes de disponibilitat: dependència alimentària</p> <p>Mancances nutricionals.</p>
Mecanismes per a la seguretat alimentària.	<p>Ajuts als agricultors.</p> <p>Revolució tecnològica i capitalització</p>	<p>Agricultura camperola</p> <p>Revolució verda</p> <p>Ayuda alimentària</p>

El tercer règim agroalimentari

	Centre	Perifèria
Conceptualització	Seguretat alimentària 'individual', incidint en aspectes nutricionals i food safety	
Causes de la inseguretat alimentària	<p>Dificultat d'accés als aliments 'saludables' per insuficiència d'ingressos. Estratificació del consum.</p> <p>Dietes desequilibrades (obesitat, etc.) i mancances nutricionals, en funció de nivells de renda.</p> <p>Inestabilitat de l'oferta (factors econòmics: especulació i agrocombustibles)</p> <p>Problemes de salubritat i qualitat dels aliments.</p> <p>Problemes de disponibilitat: factors medioambientals.</p>	<p>Dificultat d'accés als aliments 'saludables' per insuficiència d'ingressos.</p> <p>Inestabilitat de l'oferta (factors climàtics, polítics i econòmics)</p> <p>Problemes de disponibilitat: agreujament de la dependència alimentària i factors medioambientals.</p> <p>Adopció de dietes occidentals.</p> <p>Mancances nutricionals.</p>
Mecanismes per a la seguretat alimentària.	<p>Comerç agroalimentari</p> <p>Biotecnologia</p> <p>Producció ecològica/integrada</p> <p>Producció local (km0, slow food,)</p>	<p>Comerç agroalimentari</p> <p>Tecnologia i biotecnologia</p> <p>Moviments de resistència (Vía Campesina, etc.)</p>

Moltes gràcies